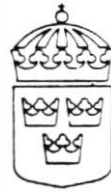

Motion till riksdagen

1989/90:Jo268

av Carl Bildt m.fl. (m)

En levande landsbygd

Mot.
1989/90
Jo268

Innehåll

1. Sammanfattning	2
2. Låt hela Sverige leva!	3
3. Utveckla de areella näringarna	4
3.1 Jordbruket	4
3.2 Skogen	5
3.3 Fisket	6
4. Sänkt skatt för en levande landsbygd	6
5. Underlätta bosättning på landsbygden	7
5.1 Avregleringar gynnar landsbygden	7
5.2 Elanvändningen på landsbygden	8
5.3 Bättre kommunikationer på landsbygden	8
5.4 Bilen är nödvändig	9
6. Ge fler möjlighet att uppleva landsbygden	10
7. Utveckla välfärden	11
7.1 Ny familjepolitik	12
7.2 Trygghet och valfrihet för de äldre	13
7.3 God service	13
7.4 God sjukvård	14
7.5 Bra utbildning	14
8. Hemställen	15

1. Sammanfattning

Socialdemokraternas övertro på politiska lösningar och att välfärd byggs genom storskaliga enhetsmodeller fungerar inte i praktiken, allra minst på landsbygden. Utvecklingen under de senaste åren understryker behovet av åtgärder som kan medverka till att låta hela Sverige leva.

Det måste skapas bättre förutsättningar för en positiv utveckling i hela Sverige. Vi vill ta till vara landsbygdens utvecklingsmöjligheter. Det görs bäst genom att de hinder som i dag bromsar denna utveckling – främst i form av höga skatter, detaljregleringar och statsbidragsstyrning – undanröjs. Landsbygdens möjligheter ligger i ökad frihet och sänkta skatter.

För att landsbygden skall kunna utvecklas och landsbygdsbefolkningens initiativkraft tas till vara fordras ett genomslag för de moderata idéerna. I motionen förordas bl.a. följande förändringar:

- det kommunala servicemonopolet bryts upp,
- mångfald och valfrihet införs inom äldreomsorgen, sjukvården och barnomsorgen,
- ett vårdnadsbidrag införs till barnfamiljerna,
- utbildningsanslagen följer elevens val av skola,
- det generella strandskyddet avskaffas,
- mark- och tomtägare får möjlighet att bygga utanför detaljplanelagt område,
- vägstandard höjs,
- järnvägsnätet anpassas till landsbygdens behov,
- lokala flygplatser kompletteras för matarflyg,
- telekommunikationerna byggs kontinuerligt ut och moderniseras,
- elförsörjningen tryggas genom fortsatt kärnkraftsanvändning,
- bilersättningar för resor i tjänsten förbättras,
- bilismen skall inte överbeskattas,
- radio-TV monolet avskaffas,
- inkomstskatten sänks i alla inkomstskikt,
- skattesystemet stimulerar till företagande,
- skogsvårdsavgiften avskaffas,
- träfiberlagen avskaffas,
- avdragsrätten för underhålls- och reparationskostnader för lantbrukets mangårdsbyggnader bibehålls,
- kvittningsrätten mellan olika förvärvskällor bibehålls,
- jordförvärvslagets krav på förvärvsprövning för fysiska personer avskaffas,
- straffbeskattningen på pensionssparandet avskaffas,
- skogsvårdslagets nuvarande krav på avverkning och ransonering avskaffas,
- forskning om biobränslen stimuleras,
- kommande avreglering av jordbruket sker på ett för landsbygden acceptabelt sätt,
- de lantbrukare som varaktigt avför arealer ur livsmedelsproduktion erhåller ersättning,
- "turistskatten" avskaffas,

- den nya fastighetstaxeringen får inte leda till höjd boendebeskattning,
- förmögenhetsskatten på arbetande kapital avskaffas,
- arbetsinkomster avseende näringsverksamhet reducerar inte det extra avdraget,
- tvångssparandet avskaffas,
- de ideella föreningarnas överskott skattebefrias upp till två basbelopp,
- konkurrens mellan kommunal och privat verksamhet sker på lika villkor.

2. Låt hela Sverige leva!

Industrialismens genombrott i Sverige förändrade förutsättningarna för landsbygden. Samtidigt har jord- och skogsbrukets förändrade produktionsmetoder minskat behovet av arbetskraft. 1900-talets urbanisering har lett till utflyttning och avfolkning i stora regioner. De industrier som växte upp vid seklets början lokaliserades där de nödvändiga produktionsresurserna fanns. Kustregioner med goda utskeppningsmöjligheter gynnades, liksom orter med rika naturtillgångar. Även behovet av energi, ofta i form av vattenkraft, bidrog till lokaliseringen. Tätorter och städer i anslutning till de framväxande industrierna expanderade.

Det svenska samhället har genomgått stora förändringar sedan industrialismens genombrott. Det moderna samhället ger nya och oanade möjligheter, det gäller dock att frammana och tillvarata dess möjligheter.

Elektrifieringen, snabba och effektiva kommunikationer, data- och tele-teknik har förbättrat landsbygdens förutsättningar. 1980-talets ökade miljömedvetande har också stärkt landsbygdens position. Problemet är att den socialdemokratiska politiken motverkar en förnyelse av den svenska landsbygden. Socialdemokraternas förkärlek till storskaliga och kollektiva lösningar har drabbat landsbygden extra hårt.

Under hela 1980-talet har de politiska institutionerna befast sin makt på medborgarnas bekostnad. Skattetrycket har ökat, samtidigt som sprickorna i socialdemokraternas "välfärdsstat" har blivit allt påtagligare. Den svällande offentliga sektorn har inte ens förmått att klara sina mest grundläggande åtaganden. För landsbygden har detta fått stora följdverkningar. Skolor och ålderdomshem har centraliserats eller helt försvunnit. Postkontor, järnvägsstationer, polisstationer, brandförsvaret, apotek och försäkringskassor har lagts ned. Några enskilda alternativ till den centraliserade offentliga servicen har inte tillåtits. Parallellt med den offentliga servicens försämring har även den kommersiella försämrats.

Moderata samlingspartiet menar att 1990-talet måste innebära ett trendbrott för den svenska landsbygden. De enskilda människornas idéer, initiativförmåga, skaparkraft och ansvarstagande måste tas tillvara och utvecklas. För att hela Sverige skall kunna leva fordras att varje ort och varje region får möjlighet att utveckla sina speciella förutsättningar. Detta kan inte styras genom statliga direktiv. Den politiska styrningen måste minska på alla nivåer. Först då kan en "Gnosjö-anda" utvecklas i hela Sverige.

För det första fordras att de allmänna förutsättningarna för landsbygdsboende förbättras. Bosättning på landsbygden måste underlättas. Vägnätet måste rustas upp och vägtrafiken måste få rimliga villkor. För det andra ford-

ras en utveckling av den fria företagsamheten på landsbygden. Skattetrycket måste sänkas och skattesystemet förändras. För det tredje måste välfärden på landsbygden utvecklas. De kommunala servicemonopolen måste brytas. Valfrihet och mångfald är nödvändigt för att förbättra välfärden.

Vår förhoppning är att 1990-talet skall bli det årtionde då den svenska landsbygden får slå ut i full blom; då alla de idéer och initiativ som finns runt om i Sverige tas tillvara och utvecklas till gagn för hela nationen. Med moderat politik blir det möjligt att låta hela Sverige leva.

3. Utveckla de areella näringarna

Ett väl fungerande och lönsamt jord- och skogsbruk är en grundförutsättning för en positiv utveckling av landsbygden och för att hela Sverige skall kunna leva. Den svenske jord- och skogsbrukaren är förvaltare av ett kulturarv och samtidigt en garant för tryggad livsmedelsförsörjning och betydande skogsproduktion.

En viktig faktor för landsbygdens utveckling är att ägande och förfoganderätt till mark blir sådan att Sveriges jord- och skogsbrukare kan betrakta sig som fria företagare. Hinder och tvång måste ersättas av stimulanser och rådgivning.

Det svenska jord- och skogsbruket har blivit alltmer kapitalintensivt. Manuellt arbete har ersatts med maskinellt. Antalet sysselsatta har minskat samtidigt som produktionen ligger på en hög nivå. Det svenska jord- och skogsbruket präglas av såväl kvalitets- som miljömedvetande. Det är angeläget att de areella näringarna i Sverige får konkurrera på lika villkor med omvärlden. Utvecklingen inom EG måste följas. Ett medlemskap i EG framstår som allt mer attraktivt, sett ur de areella näringarnas synvinkel.

3.1 Jordbruket

År 1980 fanns närmare 118 000 jordbruksföretag i Sverige. 1988 hade antalet minskat till ungefär 101 000. Antalet sysselsatta inom jordbruk, skogsbruk, jakt och fiske har minskat från 212 000 till 168 000 personer under samma period. Antalet sysselsatta inom de areella näringarna har således minskat med en femtedel under 1980-talet.

Det fordras förbättrade villkor för små- och medelstora företag. Många mindre lantbruk skulle kunna göras lönsamma och sysselsätta flera personer genom att verksamheten kompletterades med annan näringsverksamhet. Småskalig tillverkningsindustri och verksamhet inom hantverk och turism är endast några exempel på tänkbara sidoverksamheter. De senaste årens utveckling av tele- och datakommunikationer har skapat nya möjligheter. Företag som tidigare måste lokaliseras till tätorter kan numera etableras på ren landsbygd. Många arbetsuppgifter, exempelvis terminalarbete, kan med fördel utföras i hemmen.

De höga arbetskraftskostnaderna har lett till att många jord- och skogsbruk inte längre har råd att anställa personal. Även den omfattande arbetsmarknadslagstiftningen torde ha begränsat benägenheten att anställa personal. En stelbent lagstiftning har försvårat möjligheterna för t.ex. bär- och fruktodlare att säsonganställa utländsk arbetskraft. Lagen om anställnings-

skydd bör därför ses över i syfte att underlätta säsonganställningar av arbetskraft.

Under 1990 kommer avgörande beslut att fattas rörande den framtida jordbrukspolitiken. Det råder politisk enighet om att det svenska jordbruket bör avregleras inom ramen för ett bibehållet gränsskydd. För att reducera dagens spannmålöverskott fordras att upp emot en tredjedel av dagens livsmedelsproducerande åkerarealer varaktigt tas ur livsmedelsproduktion. Det svenska jordbruket kommer således att genomgå stora förändringar under 1990-talet. Förändrings- och förnyelseprocessen måste noga följas så att negativa konsekvenser för landsbygden kan undvikas. För att möjliggöra denna omställning krävs att staten ersätter de lantbrukare som varaktigt avför arealer ur livsmedelsproduktionen. Ersättning bör utgå för exempelvis plantering av löv-, ädellöv- och barrskog samt anläggning av energigrödor.

Odling av energigrödor kan på sikt bli ett intressant alternativ. Produktionen stimuleras av vårt förslag till koldioxidbaserad energiskatt. Tekniken för att i större skala använda energigrödor är emellertid ännu alltför outvecklad. varför ytterligare forskningsinsatser fordras på detta område.

3.2 Skogen

Sverige är värdemässigt världens tredje exportör av massa och papper. Skogsnäringens nettointäkter uppgår årligen till över 50 miljarder kronor årligen, vilket innebär att skogsnäringen svarar för det största exportnettot i den svenska utrikeshandeln. Utöver de närmare 40 000 personer som är sysselsatta i det svenska skogsbruket tillkommer 74 000 arbetstillfällen inom trävarutillverkningen och 126 000 inom massa- och pappersindustrin. Skogsindustrin sysselsätter sekundärt dessutom annan arbetskraft, exempelvis inom transportsektorn. En lönsam och väl fungerande skogsnäring är sålunda av central betydelse för svensk ekonomi och välfärd. På samma sätt är ett långsiktigt lönsamt skogsbruk av avgörande betydelse för en positiv landsbygdsutveckling.

Skogsbruket är i dag kringgärdat av en rad politiskt beslutade regleringar. För att skogsnäringen även i framtiden skall kunna spela en betydelsefull roll för landsbygden krävs avreglering. Skogsvårdslagens nuvarande krav på avverkning och ransonering bör sålunda avskaffas. Skogsvårdssavgifterna skall, enligt vår mening, avskaffas. Samtidigt bör merparten av de bidrag som skogsvårdsavgiften i dag sägs finansiera avskaffas. Träfiberlagen bör avskaffas.

De av socialdemokraterna, folkpartiet och centern föreslagna ändringarna avseende beskattningen av skogskontomedel kommer att hämma skogsavverkningarna. Enligt förslaget skall räntan på skogskontomedel bli föremål för en kapitalbeskattning motsvarande den som föreslås för pensionssparandet. Räntan på skogskontomedel skulle således beskattas årligen. Dessutom skulle uttagen inkomstbeskattas. Vi är det enda parti som avvisar denna straffbeskattning.

3.3 Fisket

I Sverige finns ca 4 000 yrkesfiskare. Därtill kommer ca 25 000 arbetstillfällen i berednings- och serviceindustrin. I dag finns ca 500 svenska fiskeskepp

och ett par tusen fiskebåtar. Yrkesfisket spelar en viktig roll för skärgården och den kustnära landsbygden. Yrkesfisket har även betydelse för det svenska totalförsvaret.

Föroreningar och utsläpp i hav och insjöar har drabbat fisket och hotar därmed yrkesfiskares och skärgårdsbefolkningens möjlighet till fortsatta inkomster från fisket. Arbetet för en bättre havsmiljö måste fortsätta. Detta gäller inte minst på det internationella planet.

En utveckling av det svenska kust- och insjöfisket skulle vara positivt för den svenska landsbygden. Även fiskeodlingar kan spela en betydelsefull roll på landsbygden. Detta gäller bl.a. odling av sötvattenskräftor, som kan bedrivas i småsjöar och mangelgravar. I vattendrag där kräftpesten har härjat kan signalkräftor inplanteras.

Såväl svenska som utländska fisketurister söker sig gärna till de svenska fiskevattnen. Goda fiskemöjligheter kan därför tillföra landsbygden värdefulla arbetstillfällen inom turistnäringen.

4. Sänkt skatt för en levande landsbygd

Sverige har världens högsta skattetryck. Det utgör ett hot mot en gynnsam utveckling på landsbygden. Skatteomläggningen kommer att drabba landsbygden extra hårt. En stor del av landsbygdsbefolkningen har förhållandevis låga inkomster och får därmed ett sämre utbyte av marginalsattesänkningarna. De får emellertid genom höjda skatter vara med att finansiera marginalsattesänkningen. Momsbreddningen, höjda energi- och boendeskatte liksom stigande bensinpriser och försämrade bilavdrag kommer att drabba landsbygden hårt.

1990 års fastighetstaxering kan också få allvarliga konsekvenser för landsbygden. Det bidrar till att skatten på boendet ökar, vilket kommer att bli extra bekymmersamt för dem som bor i attraktiva skärgårds- och fjällområden. Enligt vår uppfattning får höjda taxeringsvärden inte innebära höjd boendebeskattning. De människor som har valt att bo på landsbygden skall inte straffbeskattas.

Förmögenhetsskatten på det s.k. arbetande kapitalet i små och medelstora företag – exempelvis jordbruksföretag – måste slopas. Skatten på det arbetande kapitalet innebär att landsbygden går miste om medel som skulle kunna nyttjas i utvecklande syfte.

Socialdemokraterna, centern och folkpartiet har föreslagit att jord- och skogsbruksägare i fortsättningen inte skall få göra avdrag för underhålls- och reparationskostnader avseende mangårdsbyggnader. Underhållet kommer därmed säkerligen att försämrats. Kulturhistoriska värden kan gå till spillo. Vi anser att avdragsrätten skall bibehållas.

Småföretagandet är ett livsviktigt inslag i en levande landsbygd. Därför behöver många förbud och regleringar slopas för att öka möjligheterna att starta och utveckla små och medelstora företag.

Inkomstskatteutredningens majoritet har föreslagit att underskott i en förvärvskälla i fortsättningen inte får kvittas mot överskott i andra förvärvskällor eller i annat inkomstslag. Detta skulle försämra förutsättningarna för nyföretagande och entreprenörskap. Detsamma gäller det för landsbygden så viktiga deltidsjordbruket. Enligt vår mening bör underskott även i framtiden

vara avdragsgillt mot överskott i andra förvärvskällor och andra inkomstslag.

I framtidsperspektivet för landsbygden kommer kvinnorna i flera avseenden att spela en allt större roll, även som företagare och då bl.a. inom service-sektorn.

Många personer har valt att trygga sin ålderdom genom att pensionsspara. Det privata pensionssparandet är extra betydelsefullt för egenföretagare och andra med dåligt pensionsskydd. Detta gäller inte minst kvinnor på landsbygden, som oftast inte kommit upp till tillräcklig ATP-poäng. Regeringen har kommit överens med folkpartiet om att denna sparform skall straffbeskattas. Pensionssparare med låga inkomster saknar möjlighet att kompensera sig genom höjda premier. Regeringens politik leder därför till ett försämrat pensionsskydd för människor som redan i dag har ett dåligt skydd.

Regeringen har i årets budgetproposition delvis beaktat de krav moderata samlingspartiet under flera år har framställt beträffande folkpensionärernas beskattning. Den föreslår att löneinkomster inte skall reducera det extra avdraget för folkpensionärer. Enligt vår mening är det minst lika viktigt att stimulera egenföretagare att efter uppnådd pensionsålder fortsätta med sin verksamhet. Samhället behöver deras insatser. Vi föreslår därför att inte heller arbetsinkomster avseende näringsverksamhet skall reducera ifrågavarande extra avdrag.

Arbetsgivar- och egenavgifter har delvis fått karaktären av skatt, eftersom de inte relateras till de förmåner de avser att finansiera. Enligt vår mening bör sambandet mellan förmåner och socialförsäkringsavgifter successivt återinföras. I samband härmed bör avgiftsuttaget reduceras. Vi avvisar de förslag som väckts om införande av en s.k. grundavgift motsvarande skattdelen av socialförsäkringsavgifterna.

Tvångssparandet har drabbat dem som betalar B-skatt – bl.a. de flesta lantbrukare – extra hårt. De har tvingats att tvångsspara motsvarande tre procent av B-skattebeloppet. Eftersom B-skatten även inkluderar sociala avgifter har de tvingats spara mer än andra grupper. Tvångssparandet bör enligt vår mening omgående upphöra och de tvångsintagna medlen återbetalas.

5. Underlätta bosättning på landsbygden

5.1 Avregleringar gynnar landsbygden

Plan- och bygglagen och naturresurslagen har inneburit ytterligare byråkratiskt krångel och ökat utrymme för godtyckliga politiska ingrepp i den enskilda äganderätten och förfoganderätten. Urholkningen av äganderätten har således dessvärre fortsatt under 1980-talet. Strandskyddet och andra byggregrektioner har försvårat och i många fall omöjliggjort såväl permanent som temporär bosättning. Resultatet av dessa olyckliga restriktioner är bl.a. att fastighetspriserna, speciellt i attraktiva skärgårdsområden, har drivits upp.

Detta är en oacceptabel utveckling. Bosättning och ökad bebyggelse på landsbygden skall inte hindras av krångel och byråkati. Den ska stimuleras.

Fastighetsägaren måste själv få bestämma över sina tillgångar. Försäljning och förvärv av fastigheter måste därför förenklas. Jordförvärvslagens krav på förvärvsprövning måste upphöra för fysiska personer. Det generella strandskyddet bör avskaffas. Vissa strandavsnitt kan dock behöva skyddas från exploatering. Kommunen bör själv få avgöra inom vilka områden strandskyddet skall gälla.

Revideras strandskyddslagen som vi föreslagit kommer tillgången på mark för bebyggelse av såväl permanentbostäder som fritidshus att öka. Trycket inom vissa skärgårdsområden lättar därvid genom att prisnivåerna sjunker.

Bosättning på landsbygden skall underlättas och inte som nu hindras av styrande lagstiftning och snårig byråkrati. En grundläggande utgångspunkt skall vara att det skall finnas en generell rätt för en mark- eller tomtägare att bygga utanför detaljplanelagt område.

Enligt plan- och bygglagen (PBL) kan kommunen förbjuda bebyggelse inom vissa områden genom planinstitutets områdesbestämmelser. Vi anser att det endast är inom detaljplanens ram som bygglov skall prövas. Därför bör begreppet områdesbestämmelser utmönstras ur PBL.

Möjligheterna att avstycka tomter måste underlättas. En översyn av fastighetsbildningslagen i detta syfte bör ske.

5.2 Elanvändningen på landsbygden

Elbehovet har ökat under 1980-talet. Elanvändningen innebär ovärderliga fördelar för landsbygdsbefolkningen.

En förtida avveckling av kärnkraften skulle allvarligt hota sysselsättning och välfärd på landsbygden. Elpriserna kommer att stiga kraftigt. Konvertering till andra uppvärmningssystem i de bostäder som använder direktverkande el kommer att bli mycket kostsamt – mellan 80 000 och 100 000 kronor för ett nybyggt småhus. Tillgången på el kan bli så knapp att nya elproduktionsanläggningar måste byggas. Kommer fossila bränslen att användas i dessa påverkas miljön negativt.

De företag som är beroende av den billiga och miljövänliga elkraften kan vid en kärnkraftsavveckling tvingas att lägga ner sin verksamhet eller flytta. Elintensiva basindustrier är särskilt utsatta. Sysselsättningssvaga regioner drabbas därvid hårt. Statens energiverks beräkningar visar att upp mot 150 000 personer riskerar att förlora sina arbeten.

5.3 Bättre kommunikationer på landsbygden

En väl fungerande infrastruktur är en förutsättning för en vital landsbygd. För att kunna behålla och utveckla en attraktiv landsbygd krävs därför väl fungerande kommunikationer för såväl gods- som persontrafik. Ett vittförgrenat vägnät av god standard, ett effektivt järnvägsnät, lättillgängliga flygförbindelser och tele- och datakommunikationer med hög kapacitet är de komponenter som måste ingå i ett väl fungerande servicesystem för landsbygdsbefolkningen.

De svenska vägarna, i synnerhet på landsbygden, har ett sedan länge efterfatt underhåll. På många håll är vägnätets standard under all kritik. Det bristande vägunderhållet innebär en oacceptabel kapitalförstöring. I takt med

att vägstandarden sjunker, försämras möjligheterna till företagande på landsbygden. Redan i dag är bärigheten ofta för svag för den moderna transportnäringens krav på rationella transporter. Dessutom är de dåliga vägarna ett hot mot trafiksäkerheten.

I samband med föregående års budgetbehandling pekade vi på att Sveriges vägnät är i akut behov av underhåll och upprustning och därför i behov av ökade anslag. Vi föreslog då att ytterligare en miljard kronor skulle anvisas till underhåll och upprustning av landets vägnät under budgetåret 1989/90. En höjning av väganlagen är en viktig investering för framtiden. Vi är beredda att lägga fram motsvarande förslag i år för det fall regeringen inte föreslår tillräckligt stora anslag i den proposition om vissa infrastrukturfrågor m.m. som är aviserad till februari.

Också vägar och broförbindelser i kustområdena och skärgården måste underhållas och upprustas. Självfallet spelar goda färjeförbindelser och andra sjöförbindelser en betydelsefull roll för skärgården. Bättre villkor för små- och medelstora företag föder också bättre kommunikationer.

Järnvägens styrka är tunga transporter över långa avstånd med hög regularitet. Järnvägen skall i huvudsak fungera som alternativ för de medellånga persontransporterna och de långa godstransporterna. För att möta de nya kraven på rationella och effektiva godstransporter krävs dels en omstrukturering, dels viss upprustning av järnvägsnätet. För att motsvara behovet av resetjänster med kortare transporttider måste linjenätets standard höjas, så att framtidens snabbtåg kan utnyttjas. Det svenska järnvägsnätet måste förbättras, om Sverige skall få transportekonomiska, miljömässiga och effektivare kommunikationer.

Flygtrafikens roll växer. Flyget är det naturliga transportmedlet för långa avstånd både inom landet och utom Sverige. Detta gäller i särskilt hög grad för de företag som är etablerade på landsbygden. Den svenska flygtrafiken måste avregleras och avmonopoliseras. Detta är nödvändigt för att erhålla lägre priser, nya flyglinjer, bättre flyglinjedragningar och bättre service. Det krävs dessutom ytterligare komplettering av lokala flygplatser för matarflyg till de nationella och internationella linjerna. Telekommunikationernas roll har också ökat markant. Företagsamheten kan stärkas genom en kontinuerlig utbyggnad och modernisering av teleservicen. En lagstiftning som ger öppning för större konkurrens och ett friare resursutnyttjande är till stor nytta för hela vårt land.

5.4 Bilen är nödvändig

Bilen behövs för att människor i olika delar av vårt land skall kunna tillförsäkras den rörlighet som arbetsliv och sociala kontakter kräver. Att ha tillgång till ett funktionellt, individuellt transportsystem ger förutsättningar för ett fungerande samhälle även i de mest glest befolkade delarna av vårt land.

I det närmaste fem miljoner människor i Sverige har körkort. Ökningen av antalet körkort är störst för kvinnor och pensionärer. De som är mest bilberoende är barnfamiljerna, i synnerhet de som bor på landsbygden.

Många socialdemokratiska beslut och förslag har sin udd riktad mot bilisterna. En rad negativa åtgärder har drabbat bilisterna sedan den socialdemokratiska regeringen tillträdde efter valet 1982.

Sedan 1984 kommer bensinskatten att ha höjts med 2 kronor och 57 öre per liter, efter det att vårens beslutade skattehöjningar har genomförts. För en person som kör 2 000 mil per år har kostnaderna därmed ökat med drygt 5 000 kronor eller med mer än 400 kronor per månad.

Fordonsskatten har höjts med 150 kronor per år för genomsnittsbilen. Accisen, dvs skatten på försäljning av nya bilar, har mer än fördubblats. Landsbygdens inpendlare till tätorterna har av ekonomiska skäl snart inget val. De tvingas flytta.

Den av socialdemokrater och folkpartister genomförda försämringen avseende avdrag för bilkörning med egen bil i tjänsten drabbar landsbygden hårt. Servicen på landsbygden är beroende av att bl.a. tidningsbud, lantbrevbärare, veterinärer, hemtjänstpersonal och distriktssköterskor kan använda egen bil i tjänsten. Riksdagsbeslutet bör därför rivras upp. Vi förordar att avdragsrätten för de faktiska kostnaderna återinförs.

6. Ge fler möjlighet att uppleva landsbygden

Den svenska landsbygden kan erbjuda fantastiska naturupplevelser. Den omväxlande, ofta storslagna naturen och det unika kulturlandskapet är en ovärderlig tillgång. Landsbygden erbjuder också ett rikt utbud av fritidsaktiviteter. Å andra sidan är tillgången på de fritids- och kulturaktiviteter, som av olika orsaker måste koncentreras till tätorter eller städer, svårare att nå för landsbygdsbefolkningen.

Föreningslivet spelar ofta en mer betydelsefull roll på landsbygden än i städerna. By- och sockenstugor och hembygdsgrådar vårdas och förvaltas på ideell basis. Den kyrkliga verksamheten är oftast väl utvecklad. Nuvarande skattelagstiftning försvårar emellertid de ideella föreningarnas verksamhet. Redan vid mycket blygsamma överskott skall dessa tas upp till beskattning. Vi föreslår därför att ideella föreningars överskott bör vara undantaget beskattning upp till två basbelopp enligt lagen om allmän försäkring. Det är dessutom angeläget att föreningarnas verksamhet inte försvåras på grund av ökad byråkrati.

Kultur är allt det som varje enskild individ värdesätter för sin egen utveckling. Det är därför viktigt att slå vakt om en kulturell mångfald. På landsbygden kan en bokklubb eller läsecirkel relativt sett vara mer värdefull än kommunbiblioteket i centralorten. Mångfald i etern med möjlighet till lokala radiokanaler – och på sikt även TV-kanaler – ger ett utökat och mer varierat etermediautbud även på landsbygden.

Små konstgallerier, drivna av privatpersoner, föreningar eller stiftelser, har större betydelse för landsbygdens kulturliv än stora konstmuseer i tätorterna. Många konstnärer har valt att bo och verka på landsbygden, eftersom de där kan finna inspiration i sitt skapande arbete. Konstnärer är fria företagare. Även deras verksamhet skulle underlättas av ett mer företagervänligt skattesystem.

Fler och fler har upptäckt att Sverige är ett attraktivt semesterland. Turismen har kommit att spela en allt större roll även på landsbygden. Denna expanderande näring måste tas tillvara. Tidigare var turismen koncentrerad till stora badorter och fjällanläggningar. Under de senaste åren har det skett

en snabb utveckling mot en mera spridd och allsidig turism. Bilturismen längs de stora allfarlederna och skidturismen till liftar och små stugbyar är exempel på områden som fått ökad tillströmning av såväl svenska som utländska turister.

Höjd moms avseende hotell- och restaurangverksamhet, höjda bensin- och energiskatter och införande av moms på persontransporter och skidliftar riskerar att kraftigt försämra den svenska turistnäringens konkurrenskraft. Det finns en uppenbar risk att turisterna vänder Sverige ryggen, till förmån för andra länder som är billigare.

Vi kan inte acceptera dessa hot mot en expanderande turistnäring. Vi vill i stället ta tillvara den utvecklingspotential som ryms i turistverksamheten genom utveckling av turism i områden där den utgör en basnäring. I småskaliga former runt om i landet kan just denna näringsform utgöra en viktig komponent i landsbygden's utveckling. Det förutsätter dock att onödiga pålagor och andra hinder tas bort. En förnuftig och mer småföretagervänlig skattepolitik skulle vara till gagn för vidareutveckling av turismen i hela Sverige och för enskilda människors möjlighet att försörja sig på svensk landsbygd.

En fri konkurrens på likartade villkor är nödvändig för att turismen skall kunna vidareutvecklas. Därför bör kommunernas engagemang på turismområdet begränsas.

Många kommuner driver eller subventionerar turismverksamhet. Skattebetalarna tvingas därigenom bekosta verksamhet som inte primärt är avsedd för kommuninvånarna. Kommunen driver sällan verksamheten efter marknadsmässiga principer. Den kommunala inblandningen försämrar förutsättningen för privata näringsidkare. Konkurrens på lika villkor borde vara en självklarhet.

7. Utveckla välfärden

Den socialdemokratiska välfärdspolitikens misslyckanden har framstått allt tydligare under 1980-talet. Den har i allra högsta grad drabbat landsbygden. Socialdemokraternas storskaliga och kollektivistiska lösningar saknar anpassningsförmåga. Det tas ringa hänsyn till medborgarnas varierade behov och önskemål. De dyra – och många gånger dåliga – välfärdslösningarna bekostas genom ett allt högre skattetryck. Landsbygdsbefolkningen tvingas genom höga skatter vara med och betala offentlig service som de själva sällan kan använda.

Rent teoretiskt skulle de kollektivistiska lösningarna kunna fungera i tätbefolkade områden. Där finns åtminstone kvantitativa förutsättningar att åstadkomma centralt planerade välfärdslösningar. Befolkningskoncentrationen är större och dessutom är befolkningstrukturen mer homogen. Socialdemokraterna har emellertid inte ens i de tätbefolkade regionerna lyckats lösa välfärden på politisk väg. Sjukvårdsköerna, dagiskrisen och skolkrisen illustrerar det omöjliga i att på politisk väg administrera fram fungerande välfärdssystem. En utveckling av välfärden förutsätter att människorna – inte politikerna och byråkraterna – placeras i centrum.

7.1 Ny familjepolitik

Mot. 1989/90

Jo268

Varje barnfamilj skall, enligt vår mening, ha rätt att själv välja den barnomsorgsform som passar den bäst. Den som är sjuk skall ha rätt att välja läkare. Den som är gammal skall ha rätt att få en omsorg anpassad till just sina specifika behov och önskemål. Medborgarna måste med andra ord tillförsäkras en social service som hela tiden utgår ifrån varje enskild individs speciella behov och önskemål. Detta fordrar en politisk kursändring. Det är dags att överge dagens detaljreglerade och centralstyrda välfärdspolitik, och därigenom öppna dörrarna för individuellt anpassade lösningar.

Den socialdemokratiska familjepolitiken är orättvis. Den ensidiga inriktningen på stöd till kommunala barndaghem gynnar familjer i tätorter, där bägge föräldrarna arbetar heltid. Landsbygdsfamiljer missgynnas i motsvarande utsträckning. På landsbygden saknas många gånger tillräckligt underlag för kommunala barndaghem, vilket innebär att familjerna själva får lösa sin barnomsorg. I praktiken innebär detta att familjer på landsbygden via skattsedeln tvingas bekosta den väl utbyggda kommunala barnomsorgen i tätorterna och samtidigt bekosta sin egen barnomsorg själva.

Staten tar in arbetsgivaravgifter, som bl.a. består av en barnomsorgsavgift på 2,2 procent, som sedan via statsbidragen överförs till kommunerna.

Landsbygdskommunerna tvingas ofta betala in mera än vad de får tillbaka. Uppgifter från 1987 visar t.ex. att Stockholm betalar in 850 milj. kr. i barnomsorgsavgift och får tillbaka 1 142 milj. kr. i statsbidrag. Sorseleborna i Västerbotten betalar in dubbelt så mycket som de får tillbaka. Statsbidragssystemet är så konstruerat att den kommunala verksamheten regleras och detaljstyrs uppifrån in i minsta detalj. Kommunerna får exempelvis två till fyra gånger så mycket i statsbidrag för en kommunal daghemsplats som för en plats i familjedaghem. En plats i ett familjedaghem är betydligt billigare än en plats i ett kommunalt daghem, men bidragssystemet gör att det blir dyrare för kommunen att driva familjedaghem. Statsbidrag utgår inte heller till dagbarnvårdarnas egna barn. Ersättning utgår endast då dagbarnvårdare tar hand om andras barn.

Barnomsorgsverksamhet som bedrivs mindre än sju timmar per dag missgynnas av dagens statsbidragssystem. Den deltidsoomsorg som drivs i enskild regi, exempelvis av kyrkan eller någon ideell förening, blir helt lottlös i det socialdemokratiska barnomsorgslotteriet.

Föräldraförsäkringen är inkomstbaserad, vilket innebär att lågavlönade får en låg föräldrapenning. Föräldrapenningen kan därför, om den byggs ut till 18 månader, variera mellan drygt 32 000 kronor och 300 000 kronor. Hur stort stödet blir är även beroende på om familjen klarar den socialdemokratiska planeringsmallen. Det gäller att ha så hög inkomst som möjligt åtta månader före första barnets ankomst. Nästa barn måste komma inom två och ett halvt år för att samma ekonomiska förutsättningar skall gälla.

I de fall då bägge föräldrarna arbetar i det egna lantbruket utgår oftast endast garantibeloppet, dvs. 60 kronor per dag, från föräldraförsäkringen. De som själva tar hand om sina barn under en längre tid drabbas extra hårt, eftersom de då endast ersätts med garantibeloppet.

Den socialdemokratiska familjepolitiken missgynnar de familjer som har

valt att leva och verka på landsbygden. Vi anser att ett vårdnadsbidrag på 15 000 kronor per barn upp till sju år och rätt till avdrag för styrkta barnomsorgskostnader skall införas. Detta skulle innebära både större rättvisa och ökad valfrihet för familjerna. Statens stöd skulle gå direkt till familjerna i stället för till kommunerna.

Det är viktigt att ta hänsyn till familjernas försörjningsbörd. Därför anser vi att ett avdrag vid den kommunala beskattningen på 15 000 per barn upp till 18 år – eller 20 års ålder beroende på om barnen går kvar i skolan – skall införas. Därmed tas större hänsyn till hur många som skall leva på inkomsten, och ges större möjligheter för familjen att leva på sin lön.

7.2 Trygghet och valfrihet för de äldre

Befolkningsutvecklingen på landsbygden har under en lång tid varit ogynnsam. Unga människor – i synnerhet unga kvinnor – har valt att lämna landsbygden. Medelåldern har höjts och könsfördelningen har blivit allt skevare.

Det vikande befolkningsunderlaget har lett till en försämring av såväl den sociala som kommersiella servicen. Socialdemokraterna har inte lyckats åstadkomma en trygg och väl fungerande äldreomsorg. Även på detta område har det socialdemokratiska synsättet präglats av en övertro på politiska lösningar. De äldres behov och önskemål har haft underordnad betydelse. Den politiska styrningen har hämmat utvecklingen. Alternativ till det kommunala utbudet har – beroende på de detaljreglerade statsbidragen – aldrig kunnat utvecklas.

På landsbygden är det extra viktigt att äldreomsorgen utgår ifrån de äldres specifika behov. Det krävs mångfald och flexibilitet. Grannar och anhöriga skulle mot ersättning kunna svara för hemtjänstservice. Privata hemtjänstföretag skulle också kunna utvecklas om de fick rimliga ekonomiska villkor. Små servicehem, gärna i enskild regi, kan vara ett passande alternativ för många äldre på landsbygden. Även mindre ålderdomshem kan vara ett attraktivt alternativ.

Lantbrevbärare samt lanthandlare och andra småföretagare skulle kunna utföra en rad tjänster som i dag i stor utsträckning saknas på landsbygden. Bankärenden och apoteksservice är endast några exempel på sådan verksamhet. De kan självklart också utföra tjänster som i dag ingår i det kommunala servicemonopolet. Det socialdemokratiska monopoltänkandet måste upphöra.

7.3 God service

Den socialdemokratiska centraliseringspolitiken har lett till en utarmning av landsbygden. Poststationer har lagts ned. Apotek har försvunnit. Försäkringskassornas servicekontor har dragits in. Polis- och brandförsvaret har centraliserats. Samtidigt har höga arbetskraftskostnader i kombination med skattesystemets utformning gjort det allt svårare för små och medelstora företag att överleva. Landsbygdsbutiker, verkstäder, bensinstationer och andra serviceföretag på landsbygden har därför lagts ned.

Lanthandlare kan omskapas till moderna och attraktiva servicecentra för landsbygdens befolkning, och de flesta vardagliga ärenden kan uträttas här.

Elementär postservice är tänkbar liksom vissa bankärenden via automater. Receptfria läkemedel borde också kunna tillhandahållas. En dylik utveckling provas redan via handelns organisationer och kan utvecklas ytterligare.

Mot. 1989/90
Jo268

7.4 God sjukvård

Dagens stelbenta vårdapparat saknar flexibilitet och anpassningsförmåga. Sjukvårdsresurserna fördelas inte efter de faktiska vårdbehoven utan genom en trög politisk hierarki. Medan sjukvårdsköerna växer i storstadsområdena saknar befolkningen på landsbygden många gånger helt tillgång till läkare och annan sjukvårdspersonal. Alla medborgare måste tillförsäkras en god sjukvård. Därför föreslår vi i annan motion att en allmän obligatorisk sjukvårdsförsäkring skall införas. Försäkringen skall ge alla människor – oberoende av inkomst, bostadsort etc – möjlighet att själva välja sjukvård.

Det finns en läkarbrist på landsbygden. Detta problem kan endast lösas genom att sjukvårdsmonopolet bryts och genom att skatterna sänks. Men det behövs dessutom extra stimulans.

Det måste finnas möjlighet till att locka läkare och annan svårrekryterad sjukvårdspersonal till landsbygden genom att använda olika morötter. Individuell lönesättning kan vara en tänkbar väg. Privatpraktiserande läkare som etablerar sig på landsbygden borde erhålla högre ersättningar från försäkringskassan. Den ökade intagning till läkarlinjen i Umeå som riksdagen på moderat initiativ beslutade om förbättrar läkarförsörjningen i Norrland, eftersom de färdigutbildade läkarna ofta väljer att ta anställning i närheten av den tidigare studieorten.

7.5 Bra utbildning

Sverige har världens dyraste utbildning. De höga utbildningskostnaderna står dessvärre inte i proportion till utbildningskvaliteten. En svällande skolbyråkrati kombinerad med politisk detaljreglering har skapat ett onaturligt högt kostnadsläge. Skolor drivna i enskild regi visar att det är möjligt att åstadkomma utbildning som är betydligt bättre och samtidigt billigare än den kommunala utbildningen.

För att uppnå mångfald och valfrihet på skolområdet föreslår vi därför att bidragen följer elevens val av skola. Ett sådant system kan konstrueras så att det blir möjligt att bevara mindre skolor på landsbygden, skolor som idag inte uppfyller myndigheternas stelbenta regler om elevunderlag. Det skulle vidare skapa bättre förutsättningar för skolor med alternativ pedagogik.

Landsbygdsskolorna har ofta en vidare funktion än skolorna i tätorterna. Skolan utgör en viktig samlingspunkt. Med friare regler skulle denna funktion kunna förstärkas. Skolorna skulle i ännu större utsträckning än nu kunna användas av ideella föreningar, men skolorna skulle även kunna användas till andra ändamål – biblioteksverksamhet etc.

Formella yrkanden rörande många av de förslag som reses i motionen återfinns i andra motioner. Vi hänvisar till dessa. I denna motion läggs förslag om lagändringar. Det bör ankomma på vederbörande utskott att utforma erforderlig lagtext.

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om de areella näringarnas betydelse för landsbygdens utveckling och åtgärder för att underlätta för dessa näringar,

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om betydelsen av ett sänkt skattetryck för en levande landsbygd,¹]

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för att underlätta bosättning på landsbygden,²]

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om elanvändningens betydelse och de negativa konsekvenserna av en kärnkraftsavveckling för landsbygden,³]

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av bättre kommunikation på och bilens betydelse för landsbygden,¹]

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om turismens betydelse för landsbygdens utveckling och åtgärder för att främja turismen,⁴]

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att konkurrensen mellan kommunal och privat verksamhet, bl.a. inom turistnäringen, måste ske på lika villkor,⁵]

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för att utveckla välfärden på landsbygden.⁶]

Carl Bildt (m)

Lars Tobisson (m)

Anders Björck (m)

Rolf Clarkson (m)

Ann-Cathrine Haglund (m)

Gullan Lindblad (m)

Arne Andersson (m)

i Ljung

Ingegerd Troedsson (m)

Görel Bohlin (m)

Rolf Dahlberg (m)

Gunnar Hökmark (m)

Bo Lundgren (m)

Sojna Rembo (m)

¹ 1989/90:Sk441

² 1989/90:Bo552

³ 1989/90:N472

⁴ 1989/90:Kr524

⁵ 1989/90:Fi518

⁶ 1989/90:So643